

у 21 ст. [Т. Ю. Крисевич, Н. В. Пантелова, О. Д. Кришечкова та ін. за ред. Т. Ю. Крисевич] – [3-тє вид., без заміт] – К.: Олімп, 2018. – Т. 2. Методика фізичної виховання різних груп населення. – 448.

16 Yurchyshyn Yu. (2017). Efektywni wykorzystannia nowoczesnych informacyjnych zasobny i zabiehemni metody do ozdornychoi ruchovoi aktywnosti. Yu. Yurchyshyn, L. Halamanzhuk, H. Yedynak // Visnyk Prykarpatskoho universitetu. Fizychna kulturna – Vyy. 27–28. – 350–356.

УДК 796.012.3/4:796.814:378

РОЗВИТОК МЕТОДИЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Григорій Грибан¹, Денис Опанчук¹, Назар Косенко¹, Світлана Палкіна²

¹ Житомирський державний університет імені Івана Франка

² Бердичівський міський ліцей № 15

Анотація:

Актуальність теми дослідження. Уроки з фізичної культури у школі мають вирішувати всі питання, пов'язані із збереженням здоров'я учнів, формування у них навичок здорового способу життя, умінь боротьби зі шкідливими звичками як завданнями першочергової важливості для розвитку суспільства і особистості учня. Вирішення оздоровчих проблем на уроці фізичної культури у школі можливе лише завдяки наявності нової плеяди вчителів фізичної культури, які володіють сучасними технологіями фізичної культури і можуть упроваджувати їх у життя. Тому підготовка здобувачів – майбутніх вчителів фізичної культури на факультетах фізичного виховання і спорту вимагає від них високого рівня методичної підготовленості для реалізації інноваційних методик в навчальному і позанавчальному процесі в школі. **Мета** статті полягає в обґрунтуванні та реалізації програми розвитку методичної компетентності у здобувачів – майбутніх вчителів фізичної культури. **Методи дослідження:** аналіз літературних джерел, педагогічне спостереження, бесіда, оцінювання знань та методичних компетентностей з навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання атлетизму», педагогічний формувальний експеримент для оцінювання ефективності засобів розвитку методичної компетентності здобувачів, методи математичної статистики для аналізу достовірності результатів дослідження. Дослідження проводилися в Житомирському державному університеті імені Івана Франка у 2021–2022 роках, в якому брали участь здобувачі-бакалаври третіх курсів. У здобувачів експериментальної групи (n=20) методична компетентність формувалася на основі програми, зміст якої містив матеріал для поглиблення знань з навчальної дисципліни «Теорія та методика викладання атлетизму» як освітньої компоненти та забез-

Development of Methodical Competences in the Future Physical Education Teachers.

Grygoriy Griban, Denys Opanchuk,
Nazar Kosenko, Svitlana Palkina

Relevance of the research topic. Physical education lessons at school should address all issues related to the preservation of students' health, the formation of healthy lifestyle skills in them, the ability to fight against bad habits as tasks of primary importance for the development of society and the student's personality. Solving health problems in the physical education class at school is possible only thanks to the presence of a new generation of physical education teachers who have modern physical education technologies and can implement them in life. Therefore, the training of students - future teachers of physical culture at the faculties of physical education and sports requires a high level of methodological preparedness for the implementation of innovative methods in the educational and extracurricular process at school. **The purpose** of the article is to justify and implement the program for the development of methodical competence among future physical education teachers. **Research methods:** analysis of literary sources, pedagogical observation, conversation, assessment of knowledge and methodical competences in the academic discipline "Theory and Methodology of Teaching Athletics", a pedagogical formative experiment for evaluating the effectiveness of means of developing methodological competence of students, methods of mathematical statistics for analyzing the reliability of research results. The research was conducted at the Zhytomyr Ivan Franko State University in 2021-2022, in which third-year bachelor students participated. In the students of the experimental group (n=20), methodical competence was formed on the basis of the program, the content of which contained material for deepening knowledge from

IV. Науковий напрям

печення різних форм методичної роботи, впровадженням на практичних заняттях методик передового педагогічного досвіду фізичного виховання школярів засобами силових видів спорту. Здобувачі контрольної групи (n=25) навчалися за освітньою програмою університету. **Результати роботи та ключові висновки.** Проведений педагогічний формувальний експеримент підтвердив ефективність запропонованої програми розвитку методичної компетентності здобувачів – майбутніх вчителів фізичної культури загальноосвітніх шкіл: до здобувачів з високим рівнем розвитку методичної компетентності в експериментальній групі віднесено 15,0 %, до середнього – 55,0 %, низького – 30,0 % здобувачів. У той же час у контрольній групі показники отримані суттєво нижчі, а саме: з високим рівнем 8,0 %, середнім – 36,0 %, низьким – 56,0 %. Окрім того, суттєво в експериментальній групі покращилися знання з теорії і методики навчання атлетизму на 29,67 бала за різниці достовірності ($t = 4,52$; $P < 0,001$) та за методичними компонентами на 28,86 бала ($t = 4,78$; $P < 0,001$). Педагогічний формувальний експеримент підтвердив, що програма розвитку методичної компетентності майбутніх вчителів з фізичної культури в експериментальній та контрольній групах має достовірні відмінності як в теоретичних знаннях на 5,51 бала ($t = 2,93$; $P < 0,01$) так і в методичних знаннях – 9,95 бала ($t = 3,81$; $P < 0,01$), що підтверджує високу її ефективність.

Ключові слова:

навчальний процес, методичні компоненти, теоретичні знання, теорія і методика викладання атлетизму, здобувачі.

the academic discipline “Theory and methods of teaching athletics” as an educational component and providing various forms of methodical work, implementation in practical classes of methods of advanced pedagogical experience of physical education of schoolchildren by means of strength sports. The students of the control group (n=25) studied under the educational program of the university. **Results and key conclusions.** The conducted pedagogical formative experiment confirmed the effectiveness of the proposed program for the development of methodical competence of students - future teachers of physical education in secondary schools: 15 % of students with a high level of development of methodical competence in the experimental group, 55 % of average, low – 30 % of acquirers. At the same time, the indicators obtained in the control group were significantly lower, namely: with a high level of 8 %, an average level of 36 %, and a low level of 56 %. In addition, in the experimental group, the knowledge of the theory and methods of teaching athletics improved significantly by 29.67 points for the difference in reliability ($t = 4.52$; $P < 0.001$) and for methodical components by 28.86 points ($t = 4.78$; $P < 0.001$). The pedagogical formative experiment confirmed that the program for the development of methodological competence of future physical education teachers in the experimental and control groups has significant differences both in theoretical knowledge by 5.51 points ($t = 2.93$; $P < 0.01$) and in methodological knowledge – 9.95 points ($t = 3.81$; $P < 0.01$), which confirms its high efficiency.

educational process, methodical components, theoretical knowledge, theory and method of teaching athleticism, students.

Постановка проблеми. Удосконалення системи освіти в Україні вимагає пошуку нових можливостей розвитку вищої професійної освіти до вимог сьогодення з врахуванням національних традицій та інноваційних досягнень світових та європейських освітніх технологій. Уроки з фізичної культури у школі мають вирішувати всі питання, пов’язані із збереженням здоров’я учнів, формування у них навичок здорового способу життя, умінь і навиків боротьби зі шкідливими звичками як завданнями першочергової важливості для розвитку суспільства і особистості учня. Наразі навчальний процес у закладах освіти в Україні відбувається в умовах несприятливих соціальних (епідемія COVID-19, воєнний стан), екологічних і економічних чинників. Тому вирішення оздоровчих проблем на уроці фізичної культури у школі можливе лише завдяки наявності нової плеяди вчителів фізичної культури, які оволодіють сучасними технологіями фізичної культури і будуть упроваджувати їх у життя. Такий підхід вимагає від здобувачів – майбутніх вчителів фізичної культури створення, обґрунтування і реалізації нових сучасних методик для активізації навчального і позанавчального процесу в школі, розвитку в учнів інтересів та мотивації до фізкультурно-оздоровчої діяльності. Підготовка здобувачів на факультетах фізичного виховання і спорту вимагає від них, на даному етапі високого рівня методичної підготовленості для роботи у школі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Однією з ключових ідей модернізації системи фізкультурної освіти в Україні в останні роки є ідея розвитку компетентності вчителя у вигляді глибинних змін світогляду, традицій, стилю мислення та мотивів поведінки. Ця ідея виводить мету сучасної освіти за межі традиційних уявлень про неї як систему передачі суми знань та формування відповідних умінь та навичок.

Оновлення системи методичної роботи та активної участі в ній вчителів фізичної культури у загальноосвітніх школах принципово важливо для забезпечення переходу від традиційного навчального процесу до інноваційного, спрямованого на формування практичних умінь і навичок ціннісного ставлення до власного здоров’я і здоров’я оточуючих. У сучасній системі фізичного виховання існують різні підходи до розв’язання

програмних завдань, але вони носять декларативний та безсистемний характер, тоді як запорукою успішності впровадження будь-чого інноваційного є системність та чітке бачення кінцевої мети. Функціонування належної системи методичної роботи загальноосвітнього навчального закладу та адекватної участі в ній вчителів фізичної культури може бути ефективним лише за умови використання системного аналізу викладання предмета у школах та системного синтезу моделі методичної роботи закладу як головної рушійної сили розвитку професійної компетентності педагогів [2].

В основу формування нової системи діагностичних засобів із переходом від оцінки знань до оцінки компетенцій покладено компетентнісний підхід для визначення рівня компетентності в цілому [17]. У формуванні компетенції вирішальну роль відіграє не тільки зміст освіти, а й організація освітнього процесу, освітні технології, самостійна робота здобувачів тощо. Під компетентністю розглядається інтегрована характеристика якостей особистості, результат підготовки здобувача вищої освіти для виконання діяльності в професійних та соціально-особистісних предметних областях (компетенціях з фізичної культури), який визначається необхідним обсягом і рівнем знань та досвіду в певному виді діяльності; компетенція включає знання й розуміння сфери діяльності, знання як діяти в конкретних ситуаціях, знання як вести себе в соціальному середовищі [4, 7, 11, 14 та ін.].

Існують різні тлумачення компетентності фахівця, де обов'язковим компонентом є професійні знання, вміння і навички, досвід роботи у певній галузі виробництва, соціально-комунікативні й індивідуальні здібності особистості, що забезпечують самостійність у здійсненні професійної діяльності [7, с. 46]. У такому розумінні означеного поняття вбачається необхідність у формуванні соціальних здібностей фахівців для досягнення ними належного рівня компетентності. Використання авторами термінів «методична компетентність», «методико-предметна компетентність» та «професійно-методична компетентність» приводять до розмежування поняття «компетентність» та «компетенція». У багатьох дослідників вони майже однотайні в розумінні їх сутності, що являє собою систему дидактико-методичних знань та вмінь, спроможність ефективно діяти у сфері професійної діяльності, ефективно вирішувати методичні завдання, що виникають під час навчального процесу учнів [3, 7, 9, 10 та ін.]. При цьому, користуючись різними термінами дослідники розкривають одне і те саме поняття.

Встановлено, що складовою професійної компетентності є методична компетентність. Методична компетентність відображає спроможність майбутніх вчителів ефективно здійснювати освітньо-виховну діяльність, творчо реалізовувати набутий теоретичний і практичний досвід, залучати дійові технології навчання, виховання й розвитку, що свідчить про їхню здатність до неперервного професійного й особистісного самовдосконалення [13, с. 295].

А. М. Волощук займаючись формуванням методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю вказує, що методична компетентність – це процес актуалізації своїх можливостей, це розвиток розумової здібності засобами інтелектуальних занять у процесі професійної діяльності, яка проявляється в науково-методичній та навчально-методичній діяльності педагога, це оволодіння знаннями методологічних і теоретичних основ методики навчання різних предметів, концептуальних основ структури і змісту засобів навчання, уміння застосувати знання в педагогічній і громадській діяльності, виконувати основні професійно-методичні функції [1]. При цьому автор вважає, що важливою характеристикою методичної компетентності є певний досвід педагогічного працівника, тому що в процесі набуття такого досвіду педагог самонавчається і самовдосконалюється, розвиває ті особисті якості, які необхідні для становлення його методичної компетентності. Структура методичної компетентності складається з чотирьох

складових: методична культура, методична творчість, методичне мислення, мобільність викладача, які включають: науковість, системність, послідовність, перспективність, зв'язок з практикою, наочність, доступність [1].

Проблема розвитку методичної компетентності вчителя фізичної культури загальноосвітньої школи вивчена недостатньо. Аналіз літературних джерел дозволив конкретизувати деякі протиріччя процесу розвитку методичної компетентності вчителя, а саме: 1) між необхідністю та потребою вчителя мати методичну компетентність та недостатньою розробленістю теоретичних основ процесу її розвитку; 2) між соціальним замовленням на високо освіченого та компетентного вчителя та інертністю багатьох вчителів щодо приведення своїх знань та умінь у відповідність до сучасних вимог освітнього процесу; 3) між необхідністю безперервного методичного вдосконалення та відсутністю відповідних форм та методів професійного навчання.

Мета статті полягає в обґрунтуванні та реалізації програми розвитку методичної компетентності у здобувачів – майбутніх вчителів фізичної культури.

Матеріал і методи дослідження. Для досягнення мети дослідження нами використані такі методи: аналіз літературних джерел, педагогічне спостереження, бесіда, оцінювання знань та методичних компетентностей з навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання атлетизму», педагогічний формувальний експеримент для оцінювання ефективності засобів розвитку методичної компетентності здобувачів, методи математичної статистики для аналізу достовірності результатів дослідження. Дослідження проводилися в Житомирському державному університеті імені Івана Франка у 2021–2022 роках, в якому брали участь здобувачі-бакалаври третіх курсів. У здобувачів експериментальної групи (n=20) методична компетентність формувалася на основі програми, зміст якої містив матеріал для поглиблення знань з навчальної дисципліни «Теорія та методика викладання атлетизму» як освітньої компоненти та забезпечення різних форм методичної роботи, впровадженням на практичних заняттях методик передового педагогічного досвіду фізичного виховання школярів засобами силових видів спорту. Здобувачі контрольної групи (n=25) навчалися за освітньою програмою університету.

Результати дослідження і їх обговорення. Спостереження за навчальним процесом на уроках фізичної культури у школі дає підстави стверджувати, що молоді вчителі фізичної культури не володіють в достатньому обсязі психолого-педагогічними та методичними знаннями, вміннями та навичками під час проведення уроку; значна частина вчителів, незалежно від стажу роботи, відчувають потребу в оновленні своїх знань, оволодінні сучасними фізкультурно-оздоровчими технологіями; майже кожний другий вчитель відчуває труднощі методичного характеру, не знайомий з технологією організації та проведення науково-методичної роботи.

Не можна не погодитися з Л. І. Івановою, яка виділяє основні професійні функції вчителя фізичної культури: оздоровча, освітня, виховна, комунікативна, організаційна, методична [5, с. 89] і наголошує на необхідності під час підготовки здобувачів – майбутніх вчителів фізичної культури, акцентувати увагу на методичній функції. При цьому необхідно враховувати, що вчитель фізичної культури забезпечує методичну роботу з учнями і педагогічною громадськістю школи [5, с. 86]. Методична функція полягає у: забезпеченні різних форм методичної роботи в навчальному закладі (групових, масових, індивідуальних); впровадження у практику навчального закладу методик передового педагогічного досвіду фізичного виховання школярів; проектуванні діяльності для різних форм фізичного виховання з врахуванням можливостей та інтересів учнів; уміння підбирати та komponувати навчальний матеріал; розробляти та корегувати навчальні програми; ефективно використовувати навчально-методичне забезпечення; здійснювати інструктивно-методичну

допомогу педагогічному колективу щодо впровадження фізкультурно-оздоровчої роботи в навчальному закладі та забезпечувати координацію цієї роботи [5, с. 89].

Вищевикладене дозволяє розглядати методичну компетентність учителя фізичної культури як інтегральну багаторівневу професійну характеристику його особистості. У науковій літературі зміст поняття методичної компетентності розкривається через її структуру, систему компонентів, рівнів, елементів, тобто єдиної загальноприйнятої структури методичної компетентності вчителя не виявлено.

Ми розглядаємо методичну компетентність учителя фізичної культури як багатокомпонентну систему, яка включає знання, вміння та навички, практичний досвід у сфері методики фізичної культури, готовність та спроможність учителя ефективно розв'язувати планові та проблемні методичні завдання фізкультурно-оздоровчої діяльності та здатність до творчої самореалізації і постійного самовдосконалення в професійній діяльності.

Методична компетентність учителя фізичної культури проявляється в методичній роботі, яка має два взаємозалежні та взаємообумовлені напрями: навчально-методичний та науково-методичний. До змісту навчально-методичної роботи входить педагогічна діяльність учителя, що узагальнюється на засіданнях педагогічних рад та предметно-методичних комісій, методичних семінарів. Вона забезпечує проведення на високому методичному рівні всіх видів навчальних занять, фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи в школі. Навчально-методична робота включає: 1) контроль якості навчальних занять з фізичної культури та спортивно-масової роботи; 2) підготовку учителів до професійної діяльності та контроль за професійним зростанням; 3) розробку методичних матеріалів до кожного уроку, починаючи з планів проведення уроку та закінчуючи узагальненням методичних прийомів викладу матеріалу; 4) планування та проведення вчителями-методистами різних видів занять та спортивно-масових заходів з метою передачі методичного досвіду; 5) розробку структурно-логічних схем та тематичних планів вивчення дисципліни «Фізична культура» та складання документів щодо матеріально-технічного забезпечення занять та спортивних заходів; 6) участь у проведенні методичних семінарів з узагальнення методичного досвіду для вдосконалення методики викладання фізичної культури; 7) планування та контроль за навчальною діяльністю учнів впродовж навчального року.

До змісту науково-методичної роботи входить наукове обґрунтування навчальних планів, обсягу та змісту навчальної дисципліни «Фізичне виховання», розробка навчальних програм тощо. Науково-методична робота проводиться для розробки нових наукових напрямів удосконалення методики проведення уроків фізичної культури, розвитку мотивації в учнів до рухової активності, здорового способу життя. Ефективність такої роботи буде високою якщо вчитель фізичної культури бере участь у наукових дослідженнях.

Тому залучення здобувачів – майбутніх вчителів фізичної культури до навчально-методичної роботи під час навчання в закладі вищої освіти потребує систематичної та копійної праці всіх викладачів кафедри, які забезпечують виконання освітньої програми. За таких умов успішно здійснюється розробка методичних прийомів ефективного освоєння здобувачами навчального матеріалу.

Запропонована нами експериментальна програма забезпечення навчальної дисципліни «Теорія та методика викладання атлетизму» має наукові виклади та обґрунтування завдань, змісту, закономірностей та принципів навчання даної навчальної дисципліни, а також форм, методів та засобів навчання відповідно до вимог до майбутніх вчителів фізичної культури загальноосвітніх шкіл. В програмі науково-обґрунтований процес навчання теорії і методики викладання атлетизму, який спрямований на вирішення таких завдань: 1) визначення цілей навчання здобувачів, що має дати здобувачеві вивчення даної освітньої

IV. Науковий напрям

компоненти; 2) формулювання основного змісту освітньої компоненти – чому необхідно навчити здобувача для досягнення мети; 3) організація навчально-виховного процесу під час вивчення освітньої компоненти – як необхідно навчати, щоб здобувач засвоїв необхідний зміст навчального предмету.

Для розвитку методичної компетентності здобувачів під час вивчення дисципліни «Теорія та методика викладання атлетизму» важливою була робота викладача з перетворення змісту навчального матеріалу на готовність здобувача до нового розуміння сенсу навчання та прийняття особистісно значимих знань; подолання протиріч у традиційному поданні знань та готовності здобувачів до самоорганізованого ставлення до інноваційної подачі матеріалу; готовність здобувачів до теоретичної і практичної реалізації своїх знань, умінь і навиків у професійній діяльності.

Розвиток методичних знань у здобувачів відбувався під час вивченням таких питань з теорії і методики викладання атлетизму: історії виникнення та розвитку навчальної дисципліни; принципів, цілей, завдань, основних дидактичних принципів у методиці викладання; змісту дисципліни; характеру міждисциплінарних зв'язків та способів їх реалізації; методики формування та розвитку професійних знань, умінь та навичок навчальної дисципліни, системи методів навчання та їх зв'язку із засобами навчання; системи методичних прийомів та способи їх відбору; форм організації навчально-виховного процесу; ролі та суті самостійної роботи учнів та знання технологій її організації; методів педагогічного оцінювання, організації контролю; актуальні проблеми сучасної методики навчання.

Для формування методичних компетентностей майбутніх вчителів фізичної культури нами застосовано такі форми навчання, як лекції, практичні заняття, індивідуальна та самостійна робота, виробнича практика, де було використано активні методи навчання. У процесі оволодіння здобувачами знаннями, необхідними для виконання професійних функцій вчителя фізичної культури, застосовано проблемні лекції. Так, при проведенні проблемних лекцій з теорії і методики викладання атлетизму, новий матеріал подавався у формі проблемного завдання, яке здобувачі мали вирішити як вчителі фізичної культури. Побудова практичних, семінарських та самостійних занять з теорії і методики викладання атлетизму передбачала формування не тільки професійних, а й методичних компетентностей майбутніх учителів.

Структуру методичної компетентності вчителя фізичної культури складають професійні знання, професійні вміння та особисті якості. Проведений формувальний педагогічний експеримент показав, що цілеспрямована робота з розвитку методичної компетентності може суттєво покращити структурні компоненти методичної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури (табл. 1). Різниця до експерименту і по його завершенні становила: за професійними знаннями – 34,08 бала за різниці достовірності $P < 0,001$, за професійними вміннями – 26,65 бала при $P < 0,001$ та за особистими якостями – 23,99 бала при $P < 0,001$.

Таблиця 1

Динаміка розвитку методичної компетентності у здобувачів в процесі оволодіння навчальною дисципліною «Теорія і методика викладання атлетизму» (n=20; у балах)

Компоненти методичної компетентності	До експерименту	Після експерименту	Різниця ΔX	Достовірність різниці	
	$\bar{X} \pm \sigma$	$\bar{X} \pm \sigma$		t	P
Професійні знання	49,26 ± 7,26	83,34 ± 7,58	34,08	5,24	<0,001
Професійні вміння	51,64 ± 7,18	78,29 ± 7,56	26,65	4,53	<0,001
Особисті якості	52,72 ± 6,83	76,71 ± 7,13	23,99	4,32	<0,001

IV. Науковий напрям

Оцінюючи методичну компетентність за рівнем її сформованості встановлено, що вихідний високий рівень мали лише 5,0–8,0 % здобувачів – майбутніх вчителів фізичної культури, середній – 15,0–24,0 %, низький – 68,0–80,0 % (табл. 2). Впровадження програми розвитку методичної компетентності в навчальний процес здобувачів та створення методико-орієнтованого освітнього середовища в експериментальній групі призвело до значного зростання здобувачів з високим рівнем методичної компетентності (15,0 %), середнім (55,0%) та низьким (30,0 %). У контрольній групі приріст є менш значимим.

Таблиця 2

Рівні методичної компетентності майбутніх вчителів з фізичної культури в педагогічному формульованому експерименті (у %)

Рівні методичної компетентності	Експериментальна група (n=20)				Контрольна група (n=25)			
	до експерт.		після експерт.		до експерт.		після експерт.	
	кіл.	%	кіл.	%	кіл.	%	кіл.	%
Високий	1	5,0	3	15,0	2	8,0	2	8,0
Середній	3	15,0	11	55,0	6	24,0	9	36,0
Низький	16	80,0	6	30,0	17	68,0	14	56,0

До високого рівня методичної компетентності віднесені здобувачі, які оперативно розв'язують завдання професійної діяльності, творчо підходять до аналізу педагогічних ситуацій та вибору умов їх вирішення, вірно використовують термінологічний апарат, під час моделювання своєї професійної діяльності застосовують принципи, методи та критерії оцінювання своїх дій і поступків. У проблемних ситуаціях спираються на теоретичні знання, практичні вміння та особистий досвід.

До середнього рівня методичної компетентності віднесені здобувачі, які виявили достатні теоретичні знання та використовувати їх в практичній діяльності. При вирішенні дидактичних завдань часто спиралися на знання, які отримали під час навчання. До професійної діяльності сформуливали особисту позицію на основі сучасних педагогічних та дидактичних знань, але вона є нестійкою і може руйнуватися під впливом зовнішніх чинників. Методична компетентність потребує вдосконалення.

До низького рівня методичної компетентності віднесені здобувачі, які не вміють застосовувати теоретичні знання на практиці, важко самостійно формулюють завдання дидактичного характеру. Труднощі професійної діяльності долають шаблонно, вирішення професійних завдань залежить від зовнішніх обставин. Методична компетентність розвинута слабо і потребує нових знань і певних зусиль.

Упровадження програми розвитку методичної компетентності позитивно вплинуло також на теоретичні знання з дисципліни «Теорія і методика викладання атлетизму», які стали основою для активізації свідомості здобувачів і визначили рівень їх оволодіння методичними знаннями (табл. 3). Теоретичні знання з теорії і методики викладання атлетизму покращилися на 29,67 бала при $t = 4,52$; $P < 0,001$, методичні на – 28,86 бала ($t = 4,78$; $P < 0,001$).

Таблиця 3

Динаміка формування знань з теорії і методики викладання атлетизму у здобувачів експериментальної групи впродовж педагогічного формульованого експерименту (n=20, у балах)

Знання	До експерименту	Після експерименту	Різниця	Достовірність різниці	
	$\bar{X} \pm \sigma$	$\bar{X} \pm \sigma$	ΔX	t	P
Теоретичні	50,27 ± 7,14	79,94 ± 7,81	29,67	4,52	<0,001
Методичні	49,63 ± 6,85	78,49 ± 7,23	28,86	4,78	<0,001

IV. Науковий напрям

Засвоєння теоретичних знань стимулювало здобувачів до аналізу фактів, їх узагальнення та висновків, активізувало їхню здатність до пошуку інформації, її систематизації, аналізу і синтезу, накопичення індивідуального інформаційного досвіду. Окрім того, опанування теоретичного розділу залучало здобувачів до пошуку інноваційних технологій впровадження силових видів спорту в уроки фізичної культури у загальноосвітній школі.

Для виявлення ефективності програми розвитку методичної компетентності у здобувачів експериментальних груп проведений порівняльний аналіз отриманих знань з теорії і методики викладання атлетизму після педагогічного формувального експерименту (табл. 4). Доведено, що в експериментальній групі статистично достовірно покращилися теоретичні знання на 5,51 бала ($t = 2,93$; $P < 0,01$). Суттєвий приріст відбувся у здобувачів експериментальної групи з методичних знань – 9,95 бала ($t = 3,81$; $P < 0,001$). Методичні знання залежать від наявності у здобувача дидактичних, організаційно-аналітичних та особистісних здібностей, які формувалися в процесі педагогічного експерименту. Слід відзначити, що у кожного здобувача компоненти методичної компетентності розвиваються нерівномірно протягом навчання в закладі вищої освіти. Під час розвитку методичної компетентності важливо враховувати динаміку зростання майбутнього вчителя фізичної культури до вимог професійної діяльності, його неповторність та унікальність як професіонала.

Таблиця 4

Порівняльний аналіз знань з теорії та методики викладання атлетизму у здобувачів після педагогічного формувального експерименту (n=20, у балах)

Знання	Експериментальна група (n=20)	Контрольна група (n=25)	Різниця ΔX	Достовірність різниці	
	$\bar{X} \pm \sigma$	$\bar{X} \pm \sigma$		t	P
Теоретичні	79,94 \pm 7,81	74,43 \pm 7,26	5,51	2,93	<0,01
Методичні	78,49 \pm 7,23	68,54 \pm 7,43	9,95	3,81	<0,001

Дискусія. Аналіз та порівняння результатів наукових досліджень різних вчених свідчить, що реалізація завдань до професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури потребує плекання особистості, здатної до плідної професійної праці у сучасних умовах, готової до професійної діяльності, яка володіє не тільки системою спеціальних знань, професійних дій і соціальних відносин, а й сформованістю і зрілістю професійно значущих якостей, відповідною кваліфікацією. Все це вимагає нових підходів до розробки змісту, форм і методів професійної підготовки фахівців нової формації, впровадження у навчально-виховний процес закладів вищої освіти сучасних інформаційних технологій [12]. Тому вчитель фізичної культури на уроці має бути готовим до реалізації як загальнопедагогічних принципів навчання: науковості, систематичності й послідовності, свідомості, активності та самостійності у навчанні, наочності, ґрунтовності, зв'язку навчання з практичною діяльністю, доступності навчання та врахування індивідуальних особливостей учнів, емоційності навчання, так і специфічні принципів фізичного виховання: принцип безперервності процесу фізичного виховання, системного чередування навантажень і відпочинку, поступового підвищення розвиваючо-тренувальних впливів, регулювання динаміки навантажень, циклічності побудови занять, віковій адекватності напрямків фізичного виховання [6]. Зарубіжні автори вказують, що новий підхід до навчання не лише інтегрує кращі традиційні та інноваційні практики, а й сприяє створенню у здобувача освіти унікальний досвід, що відповідає контексту та запланованим результатам навчання [15, 16].

У цілому методична компетентність вчителя є складовою його професійної діяльності, тому подальші напрями дослідження ми маємо спрямувати на комплексне вивчення професійної компетентності вчителя фізичної культури.

Висновки.

1. Аналіз науково-методичної літератури дав можливість проаналізувати різні погляди на тлумачення поняття «комунікативна компетентність вчителя фізичної культури», розглянути його зміст як інтегральну якість здобувача, що виявляється в загальній здатності та готовності до користування різними засобами рухової активності, закономірностями їх функціонування для побудови моделі майбутньої професійної діяльності вчителя.

2. Розвиток методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання атлетизму» є прикладом для визначення структури методичної компетентності вчителя фізичної культури, що відповідає вимогам їх підготовки до роботи у школі. Використання засобів силових видів спорту на уроках фізичної культури та під час спортивно-масових заходів у школі приваблює учнів, розвиває інтерес і мотивацію до занять фізичними вправами, залучає їх до занять спортом, що сприяє створенню позитивного фізкультурно-оздоровчого середовища в школі. Вчитель, який оволодів високим рівнем методичної компетентності на заняттях з теорії і методики викладання атлетизму спроможний вирішити всі завдання на уроці фізичної культури.

3. Проведений педагогічний формувальний експеримент підтвердив ефективність запропонованої програми розвитку методичної компетентності здобувачів – майбутніх учителів фізичної культури загальноосвітніх шкіл: до здобувачів з високим рівнем розвитку методичної компетентності в експериментальній групі віднесено 15,0 %, до середнього – 55,0 %, низького – 30,0 % здобувачів. У той же час у контрольній групі показники отримані суттєво нижчі, а саме: з високим рівнем 8,0 %, середнім – 36,0 %, низьким – 56,0 %. В експериментальній групі суттєво покращилися знання з теорії і методики навчання атлетизму на 29,67 бала за різниці достовірності ($t = 4,52$; $P < 0,001$) та за методичними компонентами на 28,86 бала ($t = 4,78$; $P < 0,001$). Педагогічний формувальний експеримент підтвердив, що програма розвитку методичної компетентності майбутніх учителів з фізичної культури в експериментальній та контрольній групах має також достовірні відмінності як в теоретичних знаннях на 5,51 бала ($t = 2,93$; $P < 0,01$) так і в методичних знаннях – 9,95 бала ($t = 3,81$; $P < 0,01$), що підтверджує високу ефективність запропонованої програми.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у визначенні психолого-педагогічних особливостей перевірки сформованості методичної компетентності вчителя фізичної культури.

Список літературних джерел

1. Волощук А. М. Формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі педагогічної практики : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти». Житомир, 2012. 20 с.
2. Грибан Г. П. Теоретико-концептуальні аспекти формування методичної системи фізичного виховання. Фізичне виховання в сучасній школі. 2012. № 5. С. 33–35.
3. Єремія Я. І., Мосейчук Ю. І., Мороз О. О. Предметно-методична компетентність майбутнього вчителя фізкультури: аспекти формування. Вісник Прикарпатського національного університету. Серія: Фізична культура. 2023. Вип. 41. С. 24–28. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/17221>

References

1. Voloshchuk A. M. (2012). *Institutio methodologicae competentiae futurorum doctorum profanorum humanitariorum in processu praxis paedagogicae: autoref. thesis scientias ... obtinere. candidatus gradus ped. Scientiarum: specialist 13.00.04 "Theoriae ac methodi Prof. educationem"*. Zhytomyr. 20.
2. Hryban G. P. (2012). *Aspectus theoricae et rationis formationis methodicae systematis physicae educationis. Physica institutio in schola moderna. MMXII. N. 5. P. 33–35.*
3. Yermia Ya. I., Moseichuk Yu. I., Moroz O. O. (2023). *Subiecta methodica competentia futurae physicae educationis magister: aspectus formationis. Bulletin of the Carpathian University National. Series: Physical cultura. Exitus 41. C. 24–28.* <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/17221>

4. Іваній Ігор. Компетентнісний підхід до професійної підготовки вчителя фізичної культури. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць. № 1 (21), 2013. С. 42–46. <https://core.ac.uk/download/pdf/229326278.pdf>
5. Іванова Л. І. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2006. 24 с.
6. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2022/08/20/01/Dodatok.16.fizychna.kultura.20.08.2022.pdf>
7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українська перспектива: бібліотечна освітня політика / за заг. ред. О. В. Овчарук. ККІС. 2004. 112 с. <https://core.ac.uk/download/pdf/19727138.pdf>
8. Комплекс нормативних документів для розробки систем галузевих складових стандартів вищої освіти. За загал. ред. В. Д. Шинкарук. К.: МОН України, ІТіЗО, 2008. 24 с.
9. Коновальська Л. О. Формування методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в процесі організації навчання фахових дисциплін. Автореф. десерт. кан. пед. наук. НПУ ім. М. П. Драгоманова Київ, 2011. 22 с.
10. Мосейчук Ю. Ю. Психолого-педагогічні аспекти вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у контексті неперервної освіти. Зб. наук. праць Хмельницького ін-ту соціальних технологій Університету «Україна». Хмельницький : ХІСТ, 2017. № 13. С. 53–57.
11. Омеляненко І. О. Теоретичні основи компетентнісного підходу щодо підготовки вчителя фізичної культури. Професійні компетенції та компетентності вчителя : матер. регіон. наук.-практ. семінару. Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. С. 117–118.
12. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... докт. пед. наук. Київ, 2003. 46 с.
13. Черчата Лідія. Методична компетентність майбутнього вчителя-філолога: аспекти формування. Витоки педагогічної майстерності. Полтавський нац. пед. ун-т ім. В.Г.Короленка. 2015. Вип. 16. С. 292–299.
14. Griban G., Asauliuk I., Yahupov V., Svystun V., Shukatka O., Vasylieva S., Oleniev D., Yefimenko P., Agarkova N., & Otroshko O. (2023). Psychological and Pedagogical Characteristics of a Teacher in the Process of Physical Education of Students. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 15(1), 402-421. <https://doi.org/10.18662/rrem/15.1/703>
15. Griban G., Liakhova N., Sahach O., Dikhtiarenko Z., Fedorchenko T., Pustoliakova L., Kovalchuk A. (2023). Formation of students' health culture in the process of physical education and health recreation activities. *Acta Instituti Khmelnytskyi Socialis Technologiae Universitatis "Ucrainae". Khmelnytskyi: HIST. No. 13. P. 53–57.*
4. Ivany Ihor (2013). *Aptus accedat ad institutionem professionalem physicae culturae doctorem. Physica educatio, ludus et cultura sanitatis in hodierna societate: coll. de scientia opera N. 1 (21). P. 42–46.* <https://core.ac.uk/download/pdf/229326278.pdf>
5. Ivanova L. I. (2006). *Praeparatio futurorum magistrorum culturae physicae ad corporis culturam et valetudinem operanda cum alumnis institutionum generalium institutorum: autoref. thesis ... candidatus ped. Scientiae: 13.00.04. Kyiv. 24.*
6. *Commendationes institutionales et methodologicae circa institutionem processus Instituti scholastici et de doctrina de rebus Instituti educationis secundae in anno scholastico 2022/2023.* <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2022/08/20/01/Dodatok.16.fizychna.kultura.20.08.2022.pdf>
7. *Competentia accedunt in educatione recentiore: experientia mundi et prospectus Ucrainae: bibliotheca consilium scholasticum / ab generali. ed. O. V. Ovcharuk. K. K. I. S. 2004. CXII p.* <https://core.ac.uk/download/pdf/19727138.pdf>
8. *Complicata documentorum normativarum pro evolutione systematum industriae componentium altioris educationis signa. (2008). In genere ed. V. D. Shinkaruk. K.: MES Ucrainae, ITiZO, 24.*
9. Konovalska L. O. (2011). *Institutio methodologicae competentiae futurorum magistrorum culturae physicae in processu studiorum in disciplinis professionalibus ordinandis. Autoref. thesis Ph.D. ped. de scientia NPU NOMINE AB M.P. Drahomanova. Kyiv. XXII p.*
10. Moseychuk Yu, Yu. (2017). *Rationes psychologicae et paedagogicae ad colendam professionalem institutionem futuri magistri culturae physicae in contextu educationis continuae. Coll. de scientia Acta Instituti Khmelnytskyi Socialis Technologiae Universitatis "Ucrainae". Khmelnytskyi: HIST. No. 13. P. 53–57.*
11. Omelyanenko I. O. (2006). *Fundamenta theorica competentiae accedunt ad instructionem culturae physicae doctoris. Facultates professionales et competentiae docentis: mater. region scientia et usu seminar Ternopil: Department of TNPU nominatur V. Hnatyuka. P. 117–118.*
12. L. P. Sushchenko. (2003). *Principia theorica et methodologica professionalis institutionis futurarum specialium in physica educatione et ludis in altioribus institutionibus educationis: auctoris abstracti. thesis ... Dr. ped. de scientia Kyiv, 46.*
13. Cherchata Lidia. (2015). *Facultas methodica futurae philologiae doctoris: aspectus formationis. Origines artium paedagogicarum. Poltava nationalis ped. Universitatis nomine V.G. Korolenko. Issue 16. P. 292-299.*
14. Griban G., Asauliuk I., Yahupov V., Svystun V., Shukatka O., Vasylieva S., Oleniev D., Yefimenko P., Agarkova N., & Otroshko O. (2023). Psychological and Pedagogical Characteristics of a Teacher in the Process of Physical Education of Students. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 15(1), 402-421. <https://doi.org/10.18662/rrem/15.1/703>
15. Griban G., Liakhova N., Sahach O., Dikhtiarenko Z., Fedorchenko T., Pustoliakova L., Kovalchuk A. (2023). Formation of students' health culture in the process of physical education and health recreation activities. *Acta Instituti Khmelnytskyi Socialis Technologiae Universitatis "Ucrainae". Khmelnytskyi: HIST. No. 13. P. 53–57.*

IV. Науковий напрям

Wiadomości Lekarskie, 76 (2), 264-273. <https://wiadlek.pl/wp-content/uploads/2023/04/WLek2023021.pdf>

16. Harrison D., Gallant T. (2020). Going Remote with Integrity. Technological Tips & Techniques, 02. Webinar. Retrieved from. <https://www.youtube.com/watch?v=ix6QJwnr35c>

17. Tuning Education Structures in Europe. 2 nd Edition. [Elektronik resource]. Mode of access : <http://tuning.unideusto.org>. 2008. 126 p.

Wiadomości Lekarskie, 76 (2), 264-273. <https://wiadlek.pl/wp-content/uploads/2023/04/WLek2023021.pdf>

16. Harrison D., Gallant T. (2020). Going Remote with Integrity. Technological Tips & Techniques, 02. Webinar. Retrieved from. <https://www.youtube.com/watch?v=ix6QJwnr35c>

17. Tuning Education Structures in Europe. 2 nd Edition. [Elektronik resource]. Mode of access : <http://tuning.unideusto.org>. 2008. 126.

DOI: [https://doi.org/10.31652/2071-5285-2023-16\(35\)-161-171](https://doi.org/10.31652/2071-5285-2023-16(35)-161-171)

Відомості про авторів:

Грибан Г. П.; orcid.org/0000-0002-9049-1485; gribang@ukr.net; Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна.

Опанчук Д. Р.; orcid.org/0000-0002-0904-4021; twoltwo299@gmail.com; Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна.

Косенко Н. В.; orcid.org/0000-0002-7929-6427; ksnk.nzr2333@gmail.com; Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна.

Палкіна С. П.; orcid.org/0009-0005-9402-1164; anasto75@gmail.com; Бердичівський міський ліцей № 15, вул. Михайла Грушевського, 5-А, Бердичів, 13300, Україна.